

NORGES HØYESTERETT

Den 6. september 2010 avsa Høyesterett dom i

HR-2010-01485-A, (sak nr. 2010/815), straffesak, anke over dom,

A (advokat Frode Sulland)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Walter Wangberg)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Stabel:** Saken gjelder kravet til begrunnelse av en frifinnende straffedom, jf. straffeprosessloven § 40 fjerde og femte ledd.
- (2) A, født 00.00.1948, ble ved Bergen tingretts dom 15. mars 2010 frifunnet for to overtredelser av straffeloven § 200 første ledd – seksuell handling uten samtykke.
- (3) Påtalemyndigheten anket til lagmannsretten over saksbehandlingsfeil – mangelfulle domsgrunner. Gulating lagmannsrett besluttet å bruke sin kompetanse etter straffeprosessloven § 322 og avsa uten ankeforhandling dom – uriktig kalt kjennelse – der tingrettens dom med hovedforhandling ble opphevet. Dommen er datert 26. april 2010 og har slik domsslutning:

”Tingrettens dom med tilhørende hovedforhandling oppheves.”
- (4) A har anket til Høyesterett. Han har gjort gjeldende at lagmannsretten har stilt for strenge krav til begrunnelse av en frifinnende dom.

- (5) *Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.*
- (6) Kravene til domsgrunnene ved frifinnelse i tingrett og lagmannsrett i saker uten lagrette reguleres av straffeprosessloven § 40 fjerde ledd og femte ledd. Fjerde ledd lyder slik:
- ”Blir siktede frifunnet, skal domsgrunnene angi de vilkår for straffeskyld som antas å mangle, eller de omstendigheter som utelukker straff eller annen rettsfølge som det er fremmet krav om.”**
- (7) Kravene er mindre strenge enn de som gjelder for domfellelser etter bestemmelsens annet ledd. Der skal domsgrunnene for skyldspørsmålets vedkommende ”bestemt og uttømmende angi det saksforhold retten har funnet bevist som grunnlag for dommen”.
- (8) Etter § 40 fjerde må det gjøres rede for hvilket vilkår for straffeskyld retten finner at mangler, enten det måtte være et objektivt eller et subjektivt straffbarhetsvilkår. Skulle det foreligge flere grunnlag for frifinnelse, er det tilstrekkelig å vise til ett. Det er heller ikke nødvendig å drøfte alle påberopte grunnlag når ett fører frem. Er først flere grunnlag påberopt og behandlet, må det imidlertid kreves at retten gjør rede for hvilket grunnlag som har vært utslagsgivende for frifinnelsen. Det må gå klart frem av domsgrunnene hvilket – eventuelt hvilke – vilkår som mangler. For så vidt gjelder det grunnlaget som bærer frifinnelsen, må retten gi en så utfyllende beskrivelse av faktum at en ankeinstans kan vurdere om rettsanvendelsen er riktig, jf. Rt. 2007 side 1663 avsnitt 15.
- (9) Fjerde ledd suppleres av femte ledd, som gjelder både domfellelser og frifinnelser, og det heter der:
- ”Domsgrunnene skal i alle saker som har vært behandlet med meddomsrett, angi hovedpunktene i rettens bevisvurdering.”**
- (10) Kravet om å gjøre rede for hovedpunktene i rettens bevisvurdering kom inn ved toinstansreformen i 1993, jf. Ot.prp. nr. 78 (1992–1993) side 40 ff. Det skjerpede kravet til begrunnelse ble innført som et alternativ til det som var Toinstansutvalgets forslag – nemlig å sikte notoritet og etterprøvnbarhet ved protokollasjon/lydopptak av rettsforhandlingene. I de spesielle merknadene til § 40 femte ledd på side 77–78, heter det:
- ”Retten skal først og fremst redegjøre for hva som har vært de springende punkter ved bevisvurderingen og kort angi hva som har vært avgjørende for bevisvurderingen. Hvor omfattende det er grunn til å redegjøre for bevisvurderingen, vil variere fra sak til sak. Det kreves ikke at retten gir en detaljert beskrivelse....”**
- (11) Departementet peker i proposisjonen blant annet på at begrunnelsen vil ”kunne være av betydning for partene ved vurderingen av om de skal anke, forhindre grunnløse anker og være av betydning for retten ved vurderingen av om en anke skal fremmes eller om det skal gis samtykke til gjenopptakelse”. Dessuten, heter det, vil en nærmere begrunnelse for bevisvurderingen også ”kunne oppleves som mer tilfredsstillende av siktede og vitner enn en ren konstatering av hvilket faktum retten har funnet bevist, og vil kunne gjøre en frifinnelse lettere å leve med for fornærmede”, se proposisjonen side 44–45.
- (12) Selv om kravene i utgangspunktet gjelder både ved fellende og frifinnende dommer, uttaler departementet på side 78 i proposisjonen at de må ses i sammenheng med de øvrige reglene om domsgrunner, som er forskjellige, og at plikten bare vil inntre når

reglene i andre til fjerde ledd krever redegjørelse for hvilket faktum som er funnet bevist eller ikke bevist. Ved frifinnelser er begrunnelsesplikten for bevisvurderingen med andre ord knyttet til det faktum som er funnet avgjørende for at vilkår for straffeskyld ikke er funnet å være oppfylt.

- (13) Med dette som utgangspunkt vil jeg se nærmere på tingrettens begrunnelse i vår sak.
- (14) Saken gjelder påstått seksuell handling uten samtykke foretatt mot to kvinner – en mor og hennes 17-årige datter. Handlingene skal ha skjedd under et overnattingsopphold A hadde i deres hjem i juni 2008. Kvinnene anmeldte forholdet rett etterpå, men saken ble henlagt av politiet. Etter klage ble henleggelsesbeslutningen omgjort av statsadvokaten, som ga ordre om at det skulle utferdiges forelegg.
- (15) Gjerningsbeskrivelsen i forelegget som tjente som tiltalebeslutning, var slik:

”Grunnlag:

a)

Torsdag 00.00.2008 ca kl. 2300 på Bs bopel i ---- 00 i X i Y, mens hun satt i stuen stilte han seg opp bak henne og befølte han henne på brystene utenpå klærne, for deretter å ta hendene sine under genser og undertøy hun hadde på seg, hvorefter han gjentatte ganger befølte hennes på bryst, alt uten hennes samtykke.

b)

Torsdag 00.00.2008 ca kl. 2330 på C, f. 00.00.91, sin bopel i ---- 00 i X i Y, mens hun satt i en stol i stuen, stilte han seg opp bak henne, hvorefter han, under t-skjorten hun hadde på seg, førte begge hendene sine over skuldrene mot brystene hennes for deretter å beføle henne på brystene, for litt senere mens hun satt i en sofa sammen med han og såg på TV, på nytt tok hånden sin under t-skjorten hun hadde på seg og førte hånden sin mot skrittet hennes, alt uten hennes samtykke.”

- (16) Tingrettens domsgrunner er knappe. Om sakens bakgrunn heter det innledningsvis :

”Tiltalte A driver et enmannsfirma som bistår med skjerming mot stråling, typisk skjerming av boliger mot vannårer, jordmagnetisme og elektriske felt. I tillegg driver han med healing. Han hadde kjent D i en årrekke og hadde flere ganger overnattet hos familien i forbindelse med oppdrag i Y-området.”

- (17) Om begivenhetene den aktuelle natten uttaler tingretten deretter at det springende spørsmålet i saken er om tiltalte forsettlig har befølt en av de fornærmede eller begge ved den aktuelle anledning. Deretter heter det:

”Forklaringen til fornærmede B er ikke av en slik karakter at denne isolert kunne lede til en domfellelse. Dertil blir det hele langt for usikkert.

Fornærmede C bar, da hun ga forklaring, preg av at hun hadde det tungt. Hun var ung, bare 17 år, da hendelsen som har ledet til forelegget skjedde. Retten legger til grunn at hun taler sannferdig og har opplevd noe som for henne har vært traumatisk. Forklaringen taler med vekt for at tiltalte har befølt henne uten samtykke.

Tross dette finner retten det ikke bevist at tiltalte forsettlig har forholdt seg slik som i forelegget. Retten viser særlig til at tiltalte driver med håndspålegging og til at det er holdepunkt for at i hvert fall fornærmede B har bedt ham om dette. Ved bevisbedømmelsen legger retten til grunn at enhver rimelig tvil kommer tiltalte til gode, både med hensyn til faktum og utvist straffeskyld. Etter bevisførselen er det fortsatt tvil om tiltalte har begått handlingene i forelegget, og om han i så fall har handlet med skyld.”

- (18) Etter dette ble A frifunnet for begge forholdene.
- (19) Ved vurderingen av om begrunnelsen tilfredsstiller lovens krav, peker jeg først på at det fremstår som uklart hvilket eller hvilke vilkår for straffeskyld tingretten ikke har funnet oppfylt. Det retten selv har formulert som det springende spørsmål, kan dekke både det objektive gjerningsinnhold og kravet til subjektiv skyld. De videre domsgrunner gir ikke noe entydig svar på hva som har vært avgjørende.
- (20) Om post a), som gjelder moren, uttrykker retten tvil både om handlingen er begått og om samtykkespørsmålet. Om post b), som gjelder datteren, legger retten til grunn at hun snakker sant, og at dette med vekt taler for at han har befølt henne uten samtykke. Når retten i det oppsummerende tredje avsnittet likevel ikke finner det bevist at tiltalte har handlet forsettlig som i forelegget, trekkes hans virksomhet som healer inn, og det at ihvertfall moren kan ha bedt om å bli befølt på denne måten.
- (21) Domsgrunnene gir ikke klare svar verken på om A faktisk har befølt en eller begge kvinnene som beskrevet i forelegget, om det i så fall har skjedd med en eller begges samtykke, eventuelt som ledd i healing, og i så fall nærmere om hva dette samtykket gikk ut på.
- (22) Det er ikke gitt noen beskrivelse av det faktiske handlingsforløp. Intet er heller gjengitt fra partenes forklaringer, til tross for at det fremgår av rettsboken at både A, de to fornærmede samt to vitner, forklarte seg. Det ville det i det minste vært klargjørende om det hadde vært opplyst om A hadde erkjent å ha foretatt de objektive handlingene i forelegget.
- (23) Jeg er, som lagmannsretten, kommet til at kravene i straffeprosessloven § 40 fjerde og femte ledd ikke er oppfylt. Tingrettens begrunnelse gir intet klart svar på hvilket hendelsesforløp som er lagt til grunn eller på hva som eventuelt har vært avgjørende for at avgjørelsen ble som den ble.
- (24) Lagmannsretten opphevet tingrettens dom med henvisning til straffeprosessloven § 343 annet ledd nr. 8. Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å bruke denne bestemmelsen. Det er bare anket over saksbehandlingen, og de mangelfulle domsgrunnene er ikke til hinder for prøving av en slik anke. Men manglene ved domsgrunnene er så vesentlige at det må legges til grunn at de kan ha hatt betydning for dommens innhold. Dommen med hovedforhandling må da oppheves etter straffeprosessloven § 343 første ledd.
- (25) Anken må dermed forkastes.
- (26) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (27) Dommar **Utgård:** Eg er i det hovudsaklege og i resultatet einig med førstvoterande, dommar Stabel.
- (28) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (29) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (30) Justitiarius **Schei:** Likeså.

- (31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.